

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Europskom sporazumu o klimi
(razmatračko mišljenje)
(2020/C 364/10)

Izvjestitelj: **Dimitris DIMITRIADIS**

Suizvjestitelj: **Peter SCHMIDT**

Zahtjev za savjetovanje:	Europska komisija, 11.3.2020
Pravni temelj:	članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za poljoprivredu, ruralni razvoj i zaštitu okoliša
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	29.6.2020
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	16.7.2020
Plenarno zasjedanje br.:	553
Rezultat glasovanja (za/protiv/suzdržani):	206/4/2

1. Zaključci i preporuke

1.1. Suočeni smo s klimatskom krizom. U doba svjetske zdravstvene i neminovne gospodarske krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 mora se potvrditi predanost EU-a prelasku na održivu, otpornu, klimatski neutralnu i resursno učinkovitu ekonomiju dobrobiti. Sada su nam potrebne korjenite promjene u kulturi, infrastrukturi, ponašanju, sudjelovanju i načinu života koje će utjecati na građane, ali i osnažiti ih na više načina.

1.2. Klimatske promjene prijete nam svima, ali, kao i pandemija, imaju najštetniji učinak na najranjivije i najmarginaliziranije. Od presudne je važnosti da se nikoga ne zapostavi.

1.3. EGSO naglašava da je aktivno sudjelovanje svih dijelova društva – poduzeća, radnika, istraživača, potrošača, zajednica i građana i njihovih organizacija – ključno za pokretanje prelaska na klimatsku neutralnost.

1.4. EGSO stoga podržava poziv da se Europska unija obveže na postizanje ugljične neutralnosti do 2050. i da, u skladu s tim, prilagodi svoj cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2030. U Izvješću o odstupanju emisija za 2019. sastavljenom u sklopu Programa UN-a za zaštitu okoliša (UNEP) navedeno je da je globalne emisije potrebno smanjiti za 7,6 % godišnje, počevši odmah, kako bi se globalno zagrijavanje ograničilo na 1,5 °C. Prema izračunu to znači da bi emisije trebalo smanjiti za 68 % do 2030.

1.5. Potreban je prelazak na participativni model na svim razinama, a u provedbi sporazuma o klimi Komisija ima važnu priliku i obvezu oblikovati inovativni pristup koji će odražavati, podupirati i nadahnjivati djelovanje koje se već provodi u civilnom društvu, unutar zajednica, gradova i regija.

1.6. Participativni modeli koji su preusko usmjereni ili su oblikovani na načine kojima se ograničava opseg razmatranih promjena, ili koje bi institucija koja ih je uspostavila mogla zanemariti, služili bi samo za odvratanje pozornosti i razočaranje onih koji se uključe u njih.

1.7. Europa mora ubrzati sustavne promjene u djelovanju u području klime putem inovacija (tehnoloških i društvenih), i to povezivanjem pružatelja inovacija s dionicima na strani potražnje, onima koji traže rješenja za probleme i onima s velikim ambicijama za promjene. Digitalna transformacija trebala bi se voditi ciljevima održivog razvoja kako bi se izbjegli rizici, uključujući one koji se odnose na prava radnika⁽¹⁾. Provedba europskog stupa socijalnih prava, zajedno s europskim zelenim planom, prilika je da se osigura pravedna tranzicija usmjerena na cilj kvalitetnih radnih mjesta za sve.

1.8. Opći izazovi koje su uglavnom utvrdili akteri civilnog društva koji sudjeluju u djelovanju u području klime jesu nedostatak pristupa financiranju, nedostatak stručnog znanja, nedostatak osoblja i nedostatak priznanja, kao i nedostatak dosljednog diskursa EU-a i nacionalnih vlada.

1.9. Za postizanje EU-ovih i međunarodnih klimatskih ciljeva bit će potrebna znatna financijska sredstva. Proračun europskog zelenog plana (javna i privatna sredstva) i iznos od 750 milijardi EUR iz fonda za oporavak, uključujući sredstva dodijeljena za proces europskog semestra, trebali bi biti usmjereni na održivi oporavak, uključujući djelovanje u području klime.

1.10. Održive prakse kao uvjet financiranja u svim sektorima trebale bi biti norma za izradu planova oporavka nakon COVID-a 19 usmjerenih na UN-ov Program održivog razvoja do 2030. i Pariški sporazum. Odgovor za oporavak nakon COVID-a 19 ne bi trebao biti „povratak na staro”, nego „skok” prema nečem novom i boljem.

1.11. Izgradnja kapaciteta i tehnička potpora nužni su kako bi svi dionici mogli prijeći na otporniju i održiviju budućnost. Osnivanjem foruma EU-a za financiranje borbe protiv klimatskih promjena potaknuo bi se pristup financiranju i uklonile prepreke.

1.12. EGSO predlaže uspostavu europske platforme dionika sporazuma o klimi utemeljene na načelima uključenosti, transparentnosti te istinskog sudjelovanja i odgovornosti aktera u području klime na svim razinama.

1.13. Sporazum o klimi trebao bi biti usmjeren na osnaživanje ljudi da promijene sustave – istraživanjem, eksperimentiranjem i demonstracijom. Od ključne će važnosti biti višerazinska perspektiva, vizije, narativi i retrognoza. Trebalo bi poticati i olakšavati širok raspon inicijativa u području klime.

2. Uvod

2.1. Suočavanje s klimatskim i ekološkim izazovima postaje sve hitniji zadatak koji iziskuje temeljito preispitivanje trenutačnih neodrživih socioekonomskih pristupa. Globalna pandemija COVID-a 19 pokazala je da jednostavne prilagodbe u našim načinima života i sustavima neće biti dovoljne. Korjenite promjene u metodama proizvodnje koje utječu na poduzeća, radnike i organizaciju rada događale su se i prije pandemije te bi se zbog toga mogle ubrzati. Europska komisija usvojila je europski zeleni plan kao novu strategiju za socioekonomske i financijske modele EU-a koji su održivi, čišći, sigurniji i zdraviji.

2.2. Nakon krize COVID-a 19 djelovanje u području klime i održivosti mora biti u prvom planu kada je riječ o politici oporavka i obnove, kao i o pripadajućim proračunima, kako se EU ne bi dodatno usmjerio prema budućnosti s visokim emisijama ugljika. Mjere za razdoblje nakon krize moraju biti usmjerene na stvaranje otpornosti sustava, zaštitu i obnovu biološke raznolikosti, davanje prednosti javnom zdravlju bez zapostavljanja ikoga te utiranje puta ekonomiji dobrobiti. U tom kontekstu, zeleni plan ne smije se napustiti ili odgoditi, već se mora ojačati.

2.3. Uspjeh europskog zelenog plana uvelike će ovisiti o sposobnosti EU-a da ostvari dijalog sa svojim građanima. Imajući to na umu, Komisija priprema europski sporazum o klimi kako bi se okupili razni akteri, uključujući regije, lokalne vlasti, lokalne zajednice, civilno društvo, škole, poduzeća i pojedinca.

⁽¹⁾ Mreža UN-a za rješenja za održivi razvoj *Six Transformations to achieve the Sustainable Development Goals* („Šest transformacija za postizanje ciljeva održivog razvoja”).

3. Potreba za suradnjom s civilnim društvom i građanima u području klime

3.1. Suočavamo se s globalnom klimatskom krizom. Dosadašnji odgovor vlada na klimatsku krizu nije dostatan i svjetska zajednica ne čini dovoljno da ispuni ciljeve Pariškog sporazuma i ciljeve održivog razvoja. Mladi koji štrajkuju za klimu i drugi akteri iz raznih dijelova civilnog društva odlučno pozivaju na mnogo ambicioznije i hitnije djelovanje u području klime. Donositelji odluka, koji su se obvezali na Program održivog razvoja do 2030. i Pariški sporazum, odgovorni su za hitno ispunjavanje tih zahtjeva, donošenje odlučnih i ambicioznih političkih odluka i prelazak na novi model uključivog djelovanja u području klime, u kojem svi dionici aktivno sudjeluju.

3.2. EGSO stoga podržava poziv da se Europska unija obveže na postizanje ugljične neutralnosti do 2050. i da, u skladu s tim, prilagodi svoj cilj smanjenja emisija stakleničkih plinova do 2030. ⁽²⁾ EGSO očekuje da će se novi cilj smanjenja emisija do 2030. temeljiti na opsežnoj reviziji i odgovarajućoj procjeni učinka. EGSO također smatra da postoje jasni argumenti za cilj smanjenja od najmanje 55 % do 2030. kako bi EU sa svoje strane odgovorio na golemu potrebu za smanjenjem emisija na globalnoj razini. Na primjer, u Izvješću o odstupanju emisija za 2019. ⁽³⁾ sastavljenom u okviru Programa UN-a za zaštitu okoliša (UNEP) navodi se da je na svjetskoj razini potreban još ambiciozniji cilj smanjenja emisija do 2030. kako bi se postigao cilj od 1,5 °C utvrđen u Pariškom sporazumu ⁽⁴⁾.

3.3. U istraživanju Eurobarometra iz 2019. pokazalo se da 93 % građana EU-a klimatske promjene smatra ozbiljnim problemom, a 79 % smatra da je riječ o vrlo ozbiljnom problemu. Velika većina ispitanika smatra da je važno da njihova nacionalna vlada postavi ambiciozne ciljeve za povećanje udjela energije iz obnovljivih izvora (92 %) i poboljšanje energetske učinkovitosti (89 %).

3.4. Sporazum o klimi treba iskoristiti sposobnost Europljana kako bi se do 2050. ostvarila vizija zelenog plana o naprednom, uključivom društvu otpornom na klimatske promjene s kružnim gospodarstvom i nultom neto stopom emisija. U izvješću IPCC-a izričito se upućuje na potrebu za „brzim, dalekosežnim i dosad neviđenim promjenama u svim aspektima društva”. Postupne promjene neće biti dovoljne. Uska usmjerenost na smanjenje emisija CO₂ kontraproduktivna je na lokalnoj razini jer ograničava angažman i razmišljanje te znatno ograničava promjene koje se predviđaju i uvode. Sada je potrebna temeljita transformacija gospodarskih, socijalnih i financijskih sustava koja će potaknuti eksponencijalne promjene u stopama dekarbonizacije i ojačati otpornost na klimatske promjene. Kako bi se to ostvarilo, potreban je inspirativan, opsežan i raznolik diskurs, kojim se iskazuje zašto se svijet mora promijeniti.

3.5. Tijekom trenutačne globalne krize uzrokovane pandemijom COVID-a 19 vlade su pokazale da su sposobne poduzeti drastične mjere kako bi ublažile životne opasnosti, a građani da su, barem kratkoročno, sposobni prilagoditi se novim restrikcijama u načinu života koje su te mjere nametnule. Važno je napomenuti da zajednice, poduzeća, socijalni partneri i drugi nedržavni akteri imaju ključnu ulogu u odgovoru na pandemiju i često utvrđuju potrebe, osmišljavaju i provode intervencije primjerene situaciji brže, djelotvornije i kreativnije nego što se pokazalo mogućim s pomoću pristupa „odozgo prema dolje”.

3.6. U prelasku na sljedeću fazu odgovora na COVID-19 pruža nam se golema prilika, ali postoji i golem rizik. Gospodarske mjere i fiskalni paketi osmišljeni za održavanje i ponovno pokretanje europskog gospodarstva moraju biti u skladu s EU-ovom taksonomijom održivih ulaganja i izravnog financiranja u korist onih koji su održivi ili imaju potencijal postati održivi te će se obvezati, podložno praćenju, da hitno utvrde i uvedu potrebne promjene.

⁽²⁾ Izvjestiteljica Europskog parlamenta za Europski propis o klimi (COM (2020)0080) Jytte Guteland predlaže da se „klimatski cilj Unije do 2030. poveća na 65 % smanjenja emisija u odnosu na razine iz 1990. Stoga bi Komisija do 30. lipnja 2021. trebala procijeniti kako na odgovarajući način izmijeniti zakonodavstvo Unije da se ostvari ta viša ciljna vrijednost”.

⁽³⁾ Izvješće o odstupanju emisija za 2019.

⁽⁴⁾ U Izvješću o odstupanju emisija za 2019. sastavljenom u sklopu Programa UN-a za zaštitu okoliša (UNEP) navedeno je da je globalne emisije potrebno smanjiti za 7,6 % godišnje, počevši odmah, kako bi se globalno zagrijavanje ograničilo na 1,5 °C. Prema izračunu za EU, to znači da bi emisije trebalo smanjiti za 68 % do 2030.

3.7. Tragične poteškoće koje je prouzročio COVID-19, a koje su dovele do suspenzije fiskalnih pravila, pokazale su da je moguća drukčija vizija kada su u pitanju životi ljudi, naša gospodarstva i opstanak života na Zemlji kakav poznajemo. Vizijom društvenog napretka koja se oslanja isključivo na težnju za rastom bruto domaćeg proizvoda (BDP) zanemaruju se temeljni elementi dobrobiti pojedinaca i društva, a okolišna i društvena pitanja ne uzimaju se u obzir u odgovarajućoj mjeri. Stoga je potrebno s gospodarstva temeljenog na BDP-u odvažno prijeći na ekonomiju dobrobiti ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

3.8. Jedan od načina jačanja klimatskih ambicija odnosi se na stvaranje poticajnog okruženja za intenzivnije djelovanje nedržavnih aktera, uključujući različite vrste poduzeća, također mala i srednja poduzeća te mikropoduzeća, ulagače, socijalne partnere, zadruga, gradove i regije, sindikate, lokalne zajednice i skupine građana, poljoprivrednike, škole, vjerske organizacije, skupine mladih, druge nevladine organizacije.

3.9. Poticajno okruženje iziskuje radikalnan pomak od savjetovanja i uključivanja odozgo prema dolje na zajedničko osmišljavanje, zajedničko stvaranje i osnaživanje. Standardni modeli savjetovanja rijetko izlaze iz okvira vrlo suženih i financijski dobro potkovanih dijelova društva. Pojedincima, organizacijama i poduzećima koji mogu ostvariti najveću korist od korjenitih promjena i doprinijeti im treba ponuditi istinske mogućnosti za sudjelovanje u donošenju odluka ako žele uložiti vrijeme i energiju u taj postupak.

3.10. EGSO je 2018. pozvao na „Europski dijalog o klimatskim mjerama nedržavnih aktera” ⁽⁷⁾. Svrha dijaloga ne bi trebala biti samo isticanje i demonstriranje mjera, već i ispunjavanje potreba nedržavnih aktera i poticanje novih partnerstava između njih i različitih razina vlasti, omogućavanje istorazinskog učenja, osposobljavanja i razmjene savjeta te olakšavanje pristupa financiranju.

3.11. EGSO predlaže ⁽⁸⁾ da uspostavljanje trajnog dijaloga s građanima postane obavezni dio pripreme svih političkih odluka i relevantnih inicijativa na svim razinama.

3.12. Komisija zasad nije slijedila te preporuke ⁽⁹⁾. Sporazum o klimi prilika je da institucije blisko surađuju na uspostavi poticajnog okvira za civilno društvo i uključenost građana, nadovezujući se na postojeće postupke savjetovanja, ali i nadilazeći ih.

4. Učenje iz postojećih praksi o civilnom društvu i angažmanu građana

4.1. Postojeći primjeri skupština građana, dijaloga s građanima i sličnih procesa savjetodavnog angažmana ⁽¹⁰⁾ na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini pokazuju sposobnost i želju građana da preuzmu odgovornost za prevladavanje klimatske krize. Širi participativni pristupi, kada su pažljivo oblikovani, često stvaraju znatnu korist u pogledu održivosti, a da nisu izričito usmjereni na klimatsku krizu. Svjedoče ne samo o snažnoj potrebi i želji za participativnom demokracijom, već i o sposobnosti vlada da stvore takve prostore i politički prate proizašle prijedloge.

4.1.1. Godine 2019. 150 nasumično odabranih francuskih građana počelo je raspravljati o pitanju „kako do 2030. smanjiti emisije stakleničkih plinova za najmanje 40 %, u duhu socijalne pravde?” Sjednice te Konvencije građana održavaju se u francuskom Gospodarskom i socijalnom vijeću. Francuska vlada namjerava javno razmotriti prijedloge te objaviti privremeni raspored njihove provedbe ⁽¹¹⁾.

4.1.2. Irska građanska skupština osnovana 2016. sastojala se od 100 građana nasumično izabranih i reprezentativnih za irsko biračko tijelo. Zadaća im je bila rasprava o nekoliko tema, od ustavne zabrane pobačaja do toga da Irska postane predvodnica u borbi protiv klimatskih promjena. Parlamentarni odbor osnovan radi provedbe preporuka te skupštine u pogledu klimatskih promjena u znatnoj je mjeri oblikovao ključni irski akcijski plan u području klime objavljen u lipnju 2019.

⁽⁵⁾ Mišljenje EGSO-a „Održivo gospodarstvo kakvo trebamo” (SL C 106, 31.3.2020., str. 1.).

⁽⁶⁾ Ekonomija dobrobiti – gospodarska grana čiji je cilj ocijeniti ekonomske politike s obzirom na njihov utjecaj na dobrobit zajednice. Tijekom 20. stoljeća etablirala se kao jasno definirana grana ekonomske teorije.

⁽⁷⁾ Mišljenje EGSO-a „Poticanje klimatskih mjera nedržavnih aktera” (SL C 227, 28.6.2018., str. 35.).

⁽⁸⁾ Mišljenje EGSO-a „Strategija dugoročnog smanjenja emisije stakleničkih plinova u EU-u” (SL C 282, 20.8.2019., str. 51.).

⁽⁹⁾ Kao što je već predloženo u mišljenju EGSO-a „Stvaranje koalicije civilnog društva i podnacionalnih vlasti radi ispunjavanja obveza proizašlih iz Pariškog sporazuma” (SL C 389, 21.10.2016., str. 20.).

⁽¹⁰⁾ <https://www.thersa.org/discover/publications-and-articles/rsa-blogs/2018/07/our-call-for-action-on-deliberative-democracy>.

⁽¹¹⁾ <https://www.conventioncitoyennepourleclimat.fr/en/>.

4.1.3. U dva španjolska velika grada uspostavljeni su dijalozi s građanima i lokalni forumi kako bi se promicalo šire sudjelovanje građana i organizacija civilnog društva u odlučivanju o dijelovima lokalnog proračuna i razmjeni ideja o budućnosti grada.

4.1.4. Vijeće mladih za klimu pri danskom Ministarstvu energetike, opskrbe i klime osnovano je kako bi se uveo nov način razmišljanja o klimatskoj politici i ministru prenijele ideje za buduća rješenja u području klime.

4.1.5. Grad Gdańsk u Poljskoj organizirao je tri skupštine građana koje se bave prilagodbom ekstremnim vremenskim uvjetima, smanjenjem onečišćenja zraka i poboljšanjem građanskog angažmana.

4.1.6. U Finskoj se na prvom panelu građana o održivom razvoju okupilo oko 500 Finaca kako bi se ocijenilo stanje održivog razvoja. Rezultati će se koristiti za poticanje rada finske vlade i parlamenta na području održivog razvoja.

4.1.7. U Italiji su nakon konferencije COP 25 predstavnici civilnog društva podnijeli zakonodavni prijedlog o osnivanju građanske skupštine po uzoru na Francusku. Sličan je postupak pokrenut u Ujedinjenoj Kraljevini: „Skupština Ujedinjene Kraljevine za klimu: put prema nultoj stopi”.

4.1.8. U talijanskoj Bologni lokalna je vlast osnovala „Ured za ideje građana” u okviru svojeg šireg rada na ponovnom uključivanju građana. Osnovana je šest „laboratorija” koji redovito održavaju događaje za razmatranje vizija koristeći se platformom Open Space i drugim alatima. Kada se pojave snažne ideje za projekte, lokalne vlasti sklapaju „paktove” sa zajednicom kako bi se osiguralo njihovo ostvarivanje. U posljednjih pet godina sklopljeno je više od 500 paktova, primjerice radi postavljanja novih klupa na ulicama, ali i radi provedbe mnogo većih i ambicioznijih projekata. To je također postalo kanal za organiziranje participativne izrade proračuna.

4.2. Mnoge druge inicijative pod vodstvom zajednice pokreću lokalne aktivnosti usmjerene na stvaranje održivije budućnosti s izvanrednim i inspirativnim uspjesima. Među ostalim, „Održiva susjedstva” u Bruxellesu, Mreža škotskih zajednica za klimatsku politiku na lokalnoj razini koja se sastoji od oko 120 skupina zajednica, Coopérnico – zadruga za obnovljivu energiju (RESCoop) u Portugalu, Tranzicijski pokret, koji je sada aktivan u naporima izgradnje otpornosti na razini zajednice u više od 50 zemalja, nadahnjuju ljude da promijene svoje načine razmišljanja, djelovanja i odnosa prema svijetu. Akcijski program „Zajednice za budućnost”, koji će se pokrenuti ovog ljeta, može pomoći u stvaranju institucionalnog okvira za sudjelovanje javnosti.

4.3. Na europskoj razini potrebni su strukturirano uključivanje civilnog društva i jasne ovlasti za sudjelovanje civilnog društva u razvoju, provedbi i praćenju politika i strategija čiji je cilj postizanje klimatske neutralnosti.

4.3.1. Platforma s više dionika o ciljevima održivog razvoja imala je važnu ulogu, ali je ostavila prostora za poboljšanje u pogledu resursa, učestalosti sastanaka, odgovornosti za utvrđivanje programa, mogućnosti za proširenu raspravu i angažman te olakšavanja redovitijih, transparentnijih i pristupačnijih javnih savjetovanja.

4.3.2. Europska platforma dionika kružnog gospodarstva, kojom zajednički upravljaju EGSO i Komisija, opsežnoj skupini dionika pruža prostor za razmjenu dobrih praksi i ideja te stvaranje vrijednih mreža. Predaja odgovornosti za platformu dionicima glavna je razlika u odnosu na Platformu s više dionika o ciljevima održivog razvoja i dobra je praksa koju treba preuzeti.

4.4. Ciljevi iz Pariza neće se ostvariti bez snažne uključenosti socijalnih partnera na svim razinama, a posebno u industrijama i sektorima koji su snažno pogođeni dekarbonizacijom i digitalizacijom. Provedba europskog stupa socijalnih prava, zajedno s europskim zelenim planom, prilika je da se osigura pravedna tranzicija usmjerena na cilj kvalitetnih radnih mjesta za sve. Socijalni dijalog koji vode sindikati i poslodavci jedan je od najboljih načina za podizanje svijesti o klimatskoj krizi. Oni bi trebali biti ključni protagonisti ako želimo ostvariti društveno pravednu, produktivnu i komercijalnu preobrazbu koju donosi europski zeleni plan. Ti se scenariji kreću od sastanaka na vrhu za socijalni dijalog na europskoj razini, preko prekograničnog dijaloga, koji je ključan za jačanje europske socijalne integracije, do kolektivnih ugovora na razini sektora i poduzeća. Uključenost radnika sastavni je dio demokracije na radnom mjestu i radnicima pruža priliku da aktivno sudjeluju u odlukama na radnom mjestu koje mogu pozitivno doprinijeti djelovanju u području klime.

4.5. Zajednica znanja i inovacija (ZZI) za klimu Europskog instituta za inovacije i tehnologiju (EIT) usmjerena je na osmišljavanje, provedbu i povezivanje poduzetničkih eksperimenata i učinaka dubinskih demonstracija na poluge sustavnih promjena. ZZI za klimu EIT-a ima portfelj koji obuhvaća eksperimente usmjerene na pokretanje novih načina razmišljanja, iskorištavanje eksponencijalnih učinaka novih tehnologija, mreža i snaga zajednice te nastojanje da se uči brže od brzine promjena ⁽¹²⁾.

5. Učenje iz odgovora poslovnog svijeta

1.1 Inovacija se odnosi na uvođenje dodatnih koraka za razvoj novih usluga i proizvoda na tržištu ili u javnosti koji ispunjavaju nezadovoljene potrebe ili rješavaju probleme koji nisu riješeni u prošlosti. Tehnološke inovacije usmjerene su na tehnološke aspekte proizvoda i usluga. Socijalne inovacije odnose se na nove socijalne prakse čiji je cilj bolje zadovoljiti socijalne potrebe u odnosu na postojeća rješenja, koja proizlaze iz, primjerice, radnih uvjeta, obrazovanja, razvoja zajednice ili zdravlja. Digitalna tehnologija ima važnu ulogu u socijalnim inovacijama upotrebom informacijskih i komunikacijskih tehnologija, kao što su internetske mreže i drugi digitalni alati.

5.1. Proces sustavnih inovacija trebao bi biti dostupan i financijski pristupačan svim dionicima koji moraju sudjelovati u zajedničkom osmišljavanju rješenja kojima će se potaknuti potrebna održiva tranzicija. Financijska održivost preduvjet je za socijalnu koheziju i za to da se „nikoga ne zapostavi” u postupku provedbe europskog zelenog plana. Zbog toga bi aspekte sustavnih promjena koji imaju obilježja javnog dobra trebalo financirati ili subvencionirati iz javnih izvora, čime će se omogućiti daljnje iskorištavanje privatnih sredstava za ulaganja u području klimatskih promjena.

5.2. Zajednice koje provode uspješnu inovaciju sustava one su koje izvrsno razumiju problem, prikupljaju rješenja i usmjeravaju ih u skladu s posebnim potrebama i resursima različitih mjesta i okolnosti. Tim vještinama moramo osnažiti europske zajednice i stvoriti odgovarajuća poticajna okruženja za veće djelovanje nedržavnih aktera.

5.3. Hitno su potrebni inovativni mehanizmi financiranja radi odgovaranja na prepoznate potencijale i izazove povezane s inovacijom sustava pod vodstvom zajednice. To iziskuje fleksibilnu i osnovnu potporu za uspostavu i održavanje te rizični početni kapital za veće projekte, kao i stručno mentorstvo i potporu. Sporazum o klimi mogao bi stvoriti iznimno vrijedan način na koji bi socijalni inovatori mogli pružiti povratne informacije o politikama i gospodarskim preprekama koje ih koče i dovode u nepovoljan položaj i zbog kojih bi prijeko potrebni transformacijski projekti mogli postati neodrživi.

5.4. Odgovori trgovačkih društava vrlo su važna referenca, kao što je vidljivo u sljedećim primjerima:

- multinacionalne korporacije za proizvodnju odjeće namijenjene uporabi i bacanju, koje promiču prodajnu liniju za rabljenu robu kao strategiju recikliranja;
- mentorstvo za velike proizvođače nafte i osiguravajuća društva, koji će morati preusmjeriti svoje poslovanje.

5.5. Primjeri značajnih odgovora financijskog sektora uključuju:

- odluku investicijskih fondova da ne ulažu u projekte koji ne uzimaju u obzir klimatske varijable;
- mrežu za ekologizaciju financijskog sustava koju je osnovalo osam središnjih banaka i nadzornih tijela za zeleno financiranje.

⁽¹²⁾ „Dubinske demonstracije” ZZI-ja za klimu EIT-a mogle bi doprinijeti gospodarskom rastu i pomoći najambicioznijim subjektima koji ne prezaju od suočavanja s izazovima u Europi da razumiju svoje probleme, a „kreatorima” da daju pregled sustava i osmisle skup interventnih mjera.

6. Razmjena informacija i osviještenost građana o djelovanju u području klime

6.1. Potrebni su izravni dijalozi s građanima radi podizanja svijesti o važnosti prelaska na održivija društva i zdravije lokalne zajednice. Takvi dijalozi imaju najveću dodanu vrijednost kada se organiziraju na lokalnoj, regionalnoj ili nacionalnoj razini. Međutim, smjernice, koordinacija i potpora na razini EU-a bili bi ključni.

6.2. Za razvoj sustava propisa o zaštiti okoliša koji se temelji na lokalnom okruženju i potrebama te koji je prilagođen održivom razvoju određene zemlje trebale bi u prvom redu biti odgovorne pojedinačne zemlje. Priznavanje prava prirode bio bi važan element toga ⁽¹³⁾.

6.3. Svaka intervencija na razini EU-a trebala bi se osmisliti zajedno s korisnicima, a participativni pristup potreban na drugim razinama trebao bi poslužiti kao izvor pouka, uzor i nadahnuće. Potrebno je osloniti se na stručno znanje i resurse radi potpore osmišljavanju i omogućivanju inovativnih prostora za suradnju, uvjerljive narative i upotrebu inovativne tehnologije. Za uspjeh sporazuma o klimi ključna će biti sposobnost uključenih zajednica da stvaraju što bolje narative kako bi predočile preoblikovanu budućnost za kakvu se zalažu, da istražuju i povezuju se s postojećim potrebama i željama te da potiču ljude na djelovanje.

6.4. Mrežno okruženje koje pogoduje poticanju i podupiranju klimatskog djelovanja iziskuje internetsku platformu za razmjenu praksi i iskustava stečenih na temelju različitih projekata i pristupa. Takva participativna platforma mogla bi olakšati uzajamno učenje i razmjenu savjeta među dionicima pomažući im da prevladaju regulatorne prepreke. Time bi se moglo potaknuti obrazovanje i inovacije organiziranjem internetskih tečajeva, seminara i radionica.

6.5. Priznavanje i vjerodostojna komunikacija o postojećim mjerama mogli bi biti snažan poticaj za djelovanje u području klime. Financiranje i drugi resursi, potpora stručnjaka i mogućnost sudjelovanja u oblikovanju odluka koje utječu na njihov rad omogućit će širu primjenu dokazanih pristupa.

6.6. Ambasadorima klimatske politike mogla bi se povjeriti zadaća uspostave suradnje među više dionika; utvrđivanja strateških/tematskih prioriteta; organizacije događaja; i poticanja novih klimatskih mjera.

6.7. Takvi ambasadori sporazuma o klimi mogli bi poslužiti kao središnje točke za različite sektore gospodarstva. Također bi trebalo imenovati posebne ambasadore mladih, lokalnih zajednica, gradova i regija. Ambasadori na razini EU-a imali bi drugačiju ulogu od ambasadora na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini. Trebalo bi osigurati koordinaciju među različitim razinama.

6.8. Imenovanje članova EGSO-a i OR-a ambasadorima na razini EU-a za administrativne jedinice koje predstavljaju temeljilo bi se na njihovim opsežnim mrežama civilnog društva te lokalnih i regionalnih vlasti, kao i na jačanju suradnje između savjetodavnih tijela i Komisije.

6.9. Na primjer, sindikati i poslovne organizacije imaju perspektivu na terenu i demokratski predstavljaju radnike u raznim sektorima. Ključni su za oblikovanje raznih mjera za zadovoljavanje potreba radnika i poduzeća i utvrđivanje izazova. Klimatski ambasadori na raznim razinama u okruženju sindikata i poduzeća mogli bi se osloniti na prednosti socijalnog dijaloga, djelotvorno poticati razmjenu informacija i promicati djelovanje u području klime. Te aktivnosti iziskuju povoljno institucionalno okruženje u pogledu prava na radu.

6.10. Digitalnom transformacijom mijenja se organizacija i način proizvodnje poduzeća, a mnoga mala i srednja poduzeća suočavaju se s vrlo ozbiljnim nedostacima u digitalizaciji. Mnogi radnici zabrinuti su zbog utjecaja digitalizacije na njihova radna mjesta, koja bi mogla dovesti do rasta nezaposlenosti i nejednakosti.

⁽¹³⁾ Mišljenje EGSO-a „Dokument za razmatranje „Prema održivoj Europi do 2030.“; Mišljenje EGSO-a „Klimatska pravda“ (OJ C 81, 2.3.2018., str. 22).

6.11. Kako bi „promicala financiranje i zelena ulaganja te osigurala pravednu tranziciju”, Komisija je u europskom zelenom planu razvila taksonomiju za poticanje ulaganja u 8 velikih gospodarskih skupina i 70 sektora djelatnosti, što će radikalno promijeniti njihovu proizvodnju te količinu i kvalitetu njihovih radnih mjesta. U tom dokumentu, koji je temelj Plana ulaganja za europski zeleni plan, samo se jednom upućuje na radnička prava temeljnih standarda ILO-a.

7. Stvaranje stvarnih i virtualnih prostora za razmjenu ideja o klimi

7.1. Sporazum o klimi trebao bi biti usmjeren na osnaživanje ljudi da promijene sustave – istraživanjem, eksperimentiranjem i demonstracijom. Potrebni su programi obrazovanja i osposobljavanja koji obuhvaćaju cijeli spektar civilnog društva i drugih nedržavnih aktera. Ključno je poboljšati znanje i razumijevanje klimatskih izazova temeljitijim i širim djelovanjem te poboljšanjem kvalitete rasprava i razgovora o tom problemu među dionicima.

7.2. Bit će potrebni alati spremni za uporabu radi strukturiranja izazova i upravljanja njima te radi iskorištavanja prilika koje nude inovacije u području održivosti i tranzicije. Mnogi od tih alata razvijeni su i iskušani u pilot-projektima u okviru programa Europske komisije Obzor 2020. U multidisciplinarnim okruženjima pristup bi se trebao odnositi na „učenje kroz primjenu alata na slučajevima korisnika”.

7.3. Upravljanje od strane dionika, višerazinska perspektiva, određivanje vizija, retrognoza te nišno upravljanje bit će ključni za pokretanje sporazuma o klimi. Svrha je te strukture olakšati postupak rješavanja problema utvrđivanjem puta za inovacije sustava u području klimatskih promjena i provedbu europskog zelenog plana.

7.4. Uspjeh sporazuma o klimi djelomično će odrediti sposobnost poduzetništva i poslovnog sektora da privuku bespovratna sredstva iz javnih, filantropskih i privatnih izvora. Takvo financiranje trebalo bi se usmjeriti na rješavanje tržišnih nedostataka koji su uzrokovali klimatske promjene, trebalo bi biti skloni radikalnim promjenama i moći dostići znatne razmjere. Multilateralni okvir EU-a za financiranje, europska i međunarodna javna i privatna sredstva usmjerena na misije sa željom za poticanjem sustavnih promjena u područjima ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe njima mogu se iskoristiti za iskorištavanje milijardi za inovativno djelovanje u području klime. Opći cilj trebao bi biti stvaranje resursa, iskustva i sposobnosti u pogledu značajnih rezultata smanjenja emisija i povećane otpornosti na klimatske promjene koji se mogu umnožiti kako bi se ubrzale promjene i dala nada. Sporazum o klimi trebao bi pozdraviti angažman nacionalnog i međunarodnog financijskog sektora, uključujući relevantne multilateralne i privatne fondove. Nadalje, porezni sustav trebao bi odražavati načelo maksimiziranja i održavanja ekonomije dobrobiti.

7.5. Također bi trebalo razmotriti uključivanje fizičkih i virtualnih prostora za razmjenu ideja u području klime u postojeće udruge civilnog društva, koje bi surađivale putem platforme dionika sporazuma o klimi.

7.5.1. U području rada bilo bi primjereno, uz materijalnu potporu Komisije, uspostaviti promatračke skupine za predviđanje, analizu i tumačenje promjena u pogledu rada te organizacijskih i tehnoloških promjena koje obuhvaćaju osam skupina taksonomije uz sudjelovanje sindikata, poslodavaca i uprava na europskoj razini i razini država članica.

8. Izgradnja kapaciteta za omogućivanje lokalnih inicijativa

8.1. Opći okvir trebao bi biti jasno definiran kako bi se izbjegle nedosljednosti s europskim zelenim planom.

8.2. Opći izazovi koje su u najvećoj mjeri utvrdili akteri civilnog društva koji se bave djelovanjem u području klime odnose se na nedostatak pristupa financiranju, nedostatak stručnog znanja, nedostatak osoblja i nedostatak priznanja⁽¹⁴⁾, kao i nedostatak dosljednog diskursa EU-a i nacionalnih vlada.

⁽¹⁴⁾ Studija EGSO-a.

8.3. Nekoliko dionika kao prepreke klimatskom djelovanju aktera ističu složena regulatorna i administrativna okruženja. Organizacije civilnog društva i inicijative pod vodstvom zajednice mogle bi imati koristi od napora za izgradnju kapaciteta koji bi im pomogli u snalaženju u regulatornom i administrativnom okruženju.

8.4. Pružanje materijalne (tehnička pomoć, izgradnja kapaciteta, financiranje itd.) i nematerijalne (priznavanje, veća vidljivost itd.) potpore, kao i olakšavanje umrežavanja i povezivanja s posebnim područjima politike i procesima, trebali bi biti ključni elementi platforme dionika europskog sporazuma o klimi čiji je cilj poticanje djelovanja u području klime na terenu.

8.5. Nedržavni akteri mogli bi se suočiti s raznim izazovima u pristupu financiranju za svoje inicijative u području klime, uključujući: nepovoljne zahtjeve u pogledu veličine projekta, nevoljkost privatnih ulagača da financiraju projekte, složene postupke i zahtjeve za prijavu i pristup sredstvima⁽¹⁵⁾. Ostale prepreke uključuju nedostatak svijesti o mogućnostima financiranja klimatskog djelovanja, nedovoljne administrativne kapacitete i tehničko znanje za osiguravanje financijskih, proračunskih i regulatornih ograničenja, osiguravanje isplativosti potencijalnih ulaganja, politička ograničenja i poteškoće u ispunjavanju previše preskriptivnih kriterija prihvatljivosti za fondove EU-a i međunarodne fondove⁽¹⁶⁾.

8.6. EGSO je predložio osnivanje foruma za financiranje borbe protiv klimatskih promjena koji bi okupio ključne dionike radi rješavanja glavnih problema, utvrđivanja prepreka, osmišljavanja rješenja i utvrđivanja najučinkovitijih mehanizama za bolju raspodjelu financijskih sredstava u skladu s načelom supsidijarnosti. Provodi se studija⁽¹⁷⁾ kako bi se predložio akcijski plan i u konačnici poboljšao pristup financiranju za nedržavne aktere koji djeluju u području klime.

9. Ususret europskoj platformi dionika sporazuma o klimi

9.1. S obzirom na pozitivna iskustva s Europskom platformom dionika kružnog gospodarstva, EGSO predlaže uspostavu slične europske platforme dionika sporazuma o klimi.

9.2. Uključivost, transparentnost te istinsko sudjelovanje i odgovornost lokalnih klimatskih aktera trebala bi biti vodeća načela te platforme.

9.3. EGSO je pozvao na to da prelazak na održivo, ugljično neutralno i resursno učinkovito gospodarstvo bude pravedan i da se ne zapostavi nijedno kućanstvo, zajednica, regija, sektor i manjina⁽¹⁸⁾. Platforma dionika europskog sporazuma o klimi trebala bi uključivati razmatračku skupinu za prelazak na klimatsku neutralnost kako bi se pratila provedba klimatske politike EU-a na nacionalnoj i regionalnoj razini te prikupljali podaci za potporu donošenju politika na svim razinama.

9.4. EGSO podržava organizaciju skupština građana u državama članicama kako bi se informiralo, nadahnulo i poticalo razumijevanje te radi savjetovanja svih razina upravljanja o klimatskim politikama. Europska platforma dionika sporazuma o klimi mogla bi promicati postojeća uspješna iskustva i širiti smjernice i dobre prakse za zemlje, regije i gradove zainteresirane za održavanje sličnih skupština.

9.5. Europska platforma dionika sporazuma o klimi mogla bi biti zadužena za organizaciju građanske skupštine na razini EU-a koju bi zajedno održali EGSO, OR i EP uz potporu Komisije.

9.6. Ključni element platforme bio bi centar za izgradnju kapaciteta i financiranje koji bi pružao smjernice, informacije i edukaciju o klimatskim politikama i strategijama te olakšao pristup financiranju za male projekte. Centar EU-a i nacionalni centri mogli bi se uspostaviti u suradnji s lokalnim i regionalnim vlastima.

⁽¹⁵⁾ Mišljenje EGSO-a „Olakšavanje pristupa nedržavnih aktera financiranju klimatskih mjera” (SL C 110, 22.3.2019., str. 14).

⁽¹⁶⁾ Rossi, L., Gancheva, M. i O'Brien, S., 2017.

⁽¹⁷⁾ Forum za financiranje borbe protiv klimatskih promjena – modaliteti i prvi zadaci, studija koju za EGSO izrađuje Milieu Consulting SPRL.

⁽¹⁸⁾ Mišljenje EGSO-a „Nitko ne smije biti zapostavljen pri provedbi Programa održivog razvoja do 2030.” (SL C 47, 11.2.2020., str. 30).

9.7. Internetska platforma europske platforme dionika sporazuma o klimi služila bi za stvaranje prostora za razmjenu informacija i znanja, olakšavanje umrežavanja i preuzimanje obveza.

9.8. Platforma dionika europskog sporazuma o klimi iziskivala bi osnivanje koordinacijske skupine sastavljene od predstavnika raznih dionika. Za odabir članova koordinacijske skupine bit će potrebni transparentni i jasni kriteriji kako bi se osigurala uključivost i reprezentativnost, uz istodobno održavanje učinkovitog upravljanja strukturom. Trebali bi biti zastupljeni sljedeći dionici: institucije EU-a, civilno društvo, kao i poduzeća, sindikati, lokalne i regionalne vlasti, znanstvena zajednica, financijska zajednica i mladi. Dionicima iz institucija i sektora s manje resursa trebalo bi osigurati dovoljno resursa za sudjelovanje i preuzimanje uloge u donošenju odluka.

Bruxelles, 16. srpnja 2020.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Luca JAHIER
